

Jak postupovat při zjištění škod způsobených chráněnými šelmami na hospodářských zvířatech a na včelstvech

Pokyny pro majitele hospodářských zvířat a pro včelaře

Beskydy jsou součástí Karpat a Karpaty jsou od pradávna obývané početnými populacemi rysů, vlků a medvědů. Díky přísnější ochraně se tyto predátory vracejí i do okrajových částí karpatských hor, jako jsou např. právě Beskydy, kde byli do konce 19. století vyhubeni. Přirozené osídlování beskydské oblasti šelmami přicházejícími ze Slovenska a Polska je sledováno už od 70. let minulého století. Mnozí chovatelé a včelaři však s přítomností šelem nepočítají, a proto dochází ke škodám na nedostatečně zabezpečeném majetku.

Na území CHKO Beskydy, která je zároveň evropsky významnou lokalitou velkých šelem (rys ostrovid, vlk obecný a medvěd hnědý), byly během posledních zhruba 20 let nejčastěji zaznamenány útoky vlků na hospodářská zvířata, především na ovce, méně na kozy a novorozená telata. Spíše výjimečně útočili na hospodářská zvířata a na úly medvědi. Od loňského roku však v CHKO a jejím okolí medvědími škodami výrazně přibývalo, v souvislosti s výskytem mladé medvědice Emy (od 8.4. 2019 sledované pomocí telemetrie). Současné medvědí škody ve Slezských Beskydách však svědčí o tom, že podobně se chovají i jiní mladí medvědi a že k těmto škodám bude pravděpodobně v horách na východě Moravy docházet i v budoucnu.

Majitelé hospodářských zvířat a včelstev na území ČR (v chráněných krajinných oblastech i mimo ně) mají nárok na finanční náhradu škody podle zákona č. 115/2000 Sb. o náhradách škod způsobených vybranými zvláště chráněnými druhy živočichů. Náhrady jsou poskytovány proto, že chráněné šelmy pro jejich vzácný výskyt nelze lovit. **Škodu je nutno nahlásit do 48 hodin od jejího zjištění příslušnému orgánu ochrany přírody a to Správě CHKO Beskydy (dojde-li ke škodě na území CHKO (v pracovní dny i o víkendu na mobil: 607 837 854, ve všední dny i na pevnou linku: 571 654 293) nebo příslušnému městskému úřadu - na odbor životního prostředí (dojde-li ke škodě mimo území CHKO).** Příslušný orgán ochrany přírody je povinen provést bezodkladně **šetření ke zjištění původce škody** a zpracovat protokol a fotodokumentaci. Tyto podklady poskytne krajskému úřadu pro další vyřizování (podle současné praxe lze posílat datovou schránkou).

Majitel napadených hospodářských zvířat musí ke škodě přizvat také veterináře, který mu vydá **veterinární potvrzení o tom, k jaké škodě na hospodářských zvířatech došlo.** Veterinář také poradí nebo pomůže s ošetřením zraněných zvířat, případně rozhodne o jejich utracení.

Podmínkou pro obdržení náhrady je, aby chovatel měl svá zvířata v době škody **v uzavřeném prostoru** (v ohradě, el. ohradníku, ve dvoře, v přístřešku). Nehradí se škody na volně puštěných hospodářských zvířatech nebo na zvířatech uvázaných např. ke kolíku na neoplocené pastvině. Hradí se i škody na zvířatech, která nemají ušní značky. U včelínů a úlů zákon neřeší, zda jsou nebo nejsou v ohradě nebo v elektrickém ohradníku. Podle současného znění zákona č. 115/2000 Sb. nejsou hrazeny škody způsobené chráněnými šelmami na zájmových chovech např. daňků, jelenů, muflonů, pštrosů. Stejně tak se podle tohoto zákona nehradí škody na hospodářských zvířatech způsobených psy. Zjistí-li chovatel, že mu např. ovce napadli psi, hlásí tuto událost policii ČR, protože za takovou škodu je odpovědný majitel psů.

Bezprostředně po zjištění škody je důležité pořídit podrobnou fotodokumentaci. Usmrcená hospodářská zvířata nebo rozbité úly by měly být ponechány na místě do příjezdu pracovníků Správy CHKO Beskydy/MěÚ, kteří si dokumentaci škody zajistí sami. Pokud poškozený provede úklid škody dříve, než dojde k šetření ochrany přírody, měl by předem podrobně vyfotit napadená zvířata, oplocení, ve kterém byla umístěna, případně další zjištěné okolnosti. Majitel včelstev by měl ihned

nafotit škodu na včelstvech a včelařském zařízení (na to včelaři často zapomínají a hned se snaží shozené úly poskládat a zachránit včelstvo). Také je třeba zdokumentovat a zajistit nalezené pobytové znaky šelmy - stopy, trus, chlupy zachycené na oplocení apod.

Poškozený musí **do 10 dnů od zjištění škody** poslat žádost o náhradu škody na krajský úřad. K žádosti přiloží čestné prohlášení o vlastnictví ovčí (koz, telat) nebo včelstev. Majitel hospodářských zvířat musí k žádosti přiložit také **potvrzení veterináře**. Výše škody se vyhodnocuje na základě ceníku ovčí a koz a podle ceny zvířat v dané oblasti, Výše škody způsobené medvědem na včelstvech a včelařském zařízení se posuzuje podle ceníku včelstev. Všechny nezbytné instrukce a potřebné podklady poskytne vlastníkům zvířat a včelstev na místě při šetření příslušný orgán ochrany přírody.

Přes možnost obdržení finanční náhrady za škody způsobené šelmami je pochopitelně nejlepším řešením škodám předcházet vhodnou prevencí.

Doporučení ochranných opatření proti vzniku škod na hospodářských zvířatech:

- Zejména v odlehlých horských lokalitách pást ovce (kozy) na pastvině oplocené síťovým elektrickým ohradníkem. Pokud v té době došlo ke škodám v okolí a hovoří se zde o aktuálním výskytu šelem, je vhodné na noc zvířata přehnat do ohrady vedle domu.
- Zavírat krávy před porodem do ohrady v blízkosti domu (vlci a medvědi mohou napadat bezbranná novorozená telata, která matka nechá po porodu stranou bez dozoru). V době, kdy jsou na pastvině malá telata, zvýšit dohled nad dobytkem.
- Šelmy se rády vracejí na místo, kde byly úspěšné, proto je po útoku užitečné přesunout ostatní ovce nebo kozy na méně odlehlou lokalitu - nejlépe do ohrady v blízkosti domu.
- Tradiční osvědčenou ochranou stáda je trvalá přítomnost velkého pasteveckého psa. Je-li chovatel zapojen do programu péče o krajinu, má nárok na finanční příspěvek na psa v době, kdy je pes na pastvině se stádem. Toto opatření se samozřejmě vyplatí majitelům početnějšího stáda. Základním předpokladem úspěšné ochrany stáda je, aby štěně pasteveckého psa od malička vyrůstalo se zvířaty, která má chránit.
- Ochrana stád před vlky se intenzivně věnují v Sasku, kde vlků přibývá. K prevenci škod se zde doporučují síťové elektrické ohradníky o výšce 100-120 cm a pro optické zvýšení oplocení se nahoru přidává dobře viditelný, tzv. dodatečný pásek. Při chovu větších stád se doporučuje přítomnost velkých pasteveckých psů - za vhodná plemena, nekonfliktní vůči kolemjdoucím lidem, se považují např. pyrenejský horský pes nebo maremma.

Doporučení ochranných opatření proti vzniku škod na včelstvech a včelařském zařízení :

To, že včelíny a úly nejsou v CHKO Beskydy obvykle zabezpečené proti útoku medvědů je vcelku pochopitelné - ke škodám způsobených medvědem na včelstvech a včelařském zařízení došlo v Beskydech za posledních asi 20 let zcela výjimečně.

V současné době však zejména v odlehlých částech Beskyd **útoky medvědů** na včelstva přibývají. Včelaři by proto měli s výskytem medvědů počítat a pokud možno škodám předcházet zabezpečením svých včelstev.

Při ochraně včelínů na Slovensku, kde žije kolem 1200 medvědů, se osvědčuje umístit úly tak, aby se k nim medvědi vůbec nedostali, např. upevnit je na plošiny na kovových sloupcích asi 3 m nad zemí, případně na střechy hospodářských budov nebo je zavěsit na stěnu hospodářské budovy dostatečně vysoko nad zemí. Lze doporučit také zabezpečení úlů pevnou kovovou klecí, případně instalaci elektrického ohradníku kolem včelína či úlů. Osvědčuje se el. ohradník o výšce min. 170 cm a o elektrickém výkonu alespoň 5 kW.

Je třeba mít na paměti, že doporučená opatření k zabezpečení hospodářských zvířat a včelstev nemusí být stoprocentně účinná. Hodně závisí na důslednosti chovatelů - mimo jiné kupř. na správné výchově pasteveckých psů. Vhodně zvolená ochranná opatření však mohou snížit

pravděpodobnost škody, protože šelmy při shánění potravy jdou obvykle „cestou nejmenšího odporu“, tedy vybírají si nejsnáze dostupnou kořist.

Zpracovala: RNDr. Dana Bartošová, AOPK ČR – RP Správa CHKO Beskydy

V Rožnově p.R., 7.5. 2019